

tits tradicionals. Un conjunt de més de 150 fotografies, fetes entre els anys 1887-1893, que avui es troben guardades a l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

Amb l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona, des de fa més d'un any, l'Arxiu de Tradicions de l'Alguer està portant endavant una estreta col·laboració científica per a l'estudi del fons Toda. Durant l'acte, després de les ponències, es projectaren per primera vegada públicament les fotos alguereses i sardes fetes per Toda, un personatge volcànic, polièdric i fascinant, poliglòt i cosmopolita a la Sardenya, a vegades sorprenent, de la fi del s. XIX.

A l'Alguer ell va despertar la consciència catalana i va fer conèixer la ciutat i la seva peculiaritat lingüística i cultural entre els països de llengua catalana, sobretot amb el llibre *L'Alguer. Un poble català d'Itàlia* (1888).

L'Arxiu de Tradicions de l'Alguer ja des de fa tres anys ha desenvolupat una investigació arxivística a fons sobre Toda, publicant-ne els primers resultats en els tres volums d'una col·lecció editorial creada per a això, la «Biblioteca Eduard Toda».

El proper volum, en curs de publicació, serà l'edició de l'interessantíssim epistolari alguerès, en el qual aflora un retrat molt vivaç de l'Alguer entre finals dels anys 80 del s. XIX i l'inici del s. XX, fet pels diversos algueresos (Frank, De Giorgio, Ugo, Guillot, Pretti, Vitelli, Adami) autors de nombroses cartes.

Luca SCALA

Crònica: «Carme Riera. Escriptora de l'any a les Illes Balears». — L'any 2010 la Conselleria d'Ensenyament i Cultura del Govern de les Illes Balears, en l'àmbit del Pla de Foment de la Lectura, va nomenar Carme Riera «Escriptor de l'Any», un programa creat amb la intenció d'atorgar un reconeixement a una figura literària rellevant de les Balears. Calia, però, que tingués una trajectòria prou consolidada, bona part de la seva obra traduïda a d'altres llengües i una producció valorada pel públic en general i els escriptors i crítics literaris en particular, requisits que Riera compleix amb escreix.

Atès que l'objectiu d'aquest projecte és fomentar-ne la difusió dins i fora de les nostres fronteres, la Conselleria va organitzar un intens calendari d'activitats com ara conferències i taules rodones, i presentacions per part d'estudiosos de l'obra rieriana, a càrrec de Pilar Arnau i Segarra, Xavier Barceló, Maria Antònia Bibiloni i Miquel Àngel Vidal; entrevistes de Melcior Comes, Helena Alvarado i Elisenda Farré; i itineraris literaris per Palma basats en els espais de *Dins el darrer blau*, guiats per Gaspar Valero. Així mateix, Carme Riera es va desplaçar a diverses capitals europees (París, Lisboa, Praga, Berlin...) per impartir conferències a les universitats. A més, amb el suport de l'Institut Ramon Llull, la novel·lista viatjà a L'Havana invitada per la facultat d'Arts i Lletres de la universitat homònima. A banda, feu xerrades a biblioteques i centres culturals de diversos indrets del territori insular.

Tot aquest seguit d'actes acadèmics i culturals van acabar amb la convocatòria d'un Congrés Internacional titulat «Carme Riera i la seva obra», que fou organitzat i patrocinat per la Conselleria d'Ensenyament i Cultura del Govern de les Illes Balears, i l'Obra Social «Sa Nostra» Caixa de Balears, el qual comptà també amb la col·laboració de l'Institut Ramon Llull i de la Càtedra UNESCO «Dones, Desenvolupament i Cultures» de la Universitat de Vic. La finalitat del congrés era aprofundir en l'estudi de l'obra de l'escriptora mallorquina mitjançant aportacions acadèmiques a nivell d'excel·lència. El simposi se celebrà a la seu del Centre de Cultura «Sa Nostra» de Palma els dies 9, 10 i 11 de desembre de 2010, i va aplegar, a l'entorn de l'obra rieriana, una dotzena d'especialistes. Sota la direcció de Luisa Cotoner i Pilar Arnau, el debat es va estructurar al voltant de tres temes principals: a) La recepció internacional de l'obra de Carme Riera: crítica i

traduccions; b) Formes i procediments narratius utilitzats per l'autora; i c) Memòria i identitat a la narrativa rieriana.

Després de la inauguració oficial per part del Conseller d'Ensenyament i Cultura, el congrés es va encetar amb la ponència de Geraldine Nichols, de la Universitat de Florida a Gainesville: «L'ordre de les coses a l'obra de Carme Riera». La filòloga nord-americana es va centrar en l'anàlisi dels aspectes més subversius de la narrativa rieriana, concretament aquells que trenquen «l'ordre de les coses» establert en el «*nom du père*», i que entrellacen, a partir de la memòria retrospectiva, quatre obres de Riera: *Te deix, amor, la mar com a penyora*, *Una primavera per a Domenico Guarini*, *Dins el darrer blau*, i *La meitat de l'ànima*, respectivament representatives de quatre dècades de la seva activitat com a escriptora. Aquesta primera jornada va concloure amb la presentació de l'espectacle literari *Onatge* a càrrec de la companyia *Disperses*.

L'endemà, a la primera taula rodona, «Recepció internacional de l'obra de Carme Riera», es va perfilar la difusió de la narrativa rieriana, fonamentalment, a Europa i als EUA. Francesco Ardolino, de la Universitat de Barcelona, amb la ponència «*Double coding* i altres relictos postmoderns a la narrativa rieriana», plantejà la recepció crítica de l'obra rieriana des de la superació dels discursos ideològics fins a la indagació a partir del *double coding* característic de la postmodernitat, tot aplicant aquesta hipòtesi a *Dins el darrer blau*, *Cap al cel obert* i *La meitat de l'ànima*. Després, Carles Cortés, de la Universitat d'Alacant, va dibuixar el panorama de «La recepció europea de l'obra de Carme Riera», a partir de l'existència de més de quaranta traduccions d'obres de Riera girades a dotze llengües i la recepció que hi generen dins les cultures destinatàries. Al seu torn, Rafaela Fiore Urizar, sota el títol «Intercanvis intel·lectuals: Carme Riera i la producció i recepció de les seves obres dins l'Acadèmia americana», mostrà l'interès que suscita l'obra rieriana als EUA: hi passà revista a les publicacions crítiques (gairebé un centenar), tesis doctorals (18 registrades), homenatges i conferències. També n'hi oferí un llistat de programes universitaris, els quals inclouen com a lectures obligatòries les obres de Riera, i altres elencs de biblioteques on es possible consultar-les.

A la segona taula de ponències, el debat es va centrar en les principals tècniques i procediments narratius que l'escriptora fa servir com a bastidor: Francesca Bartrina, de la Universitat de Vic, aplicà «Les narratives del desig a *Cap al cel obert*»; Carme Gregori, de la Universitat de València, hi destacà la dimensió irònica com a tret distintiu de l'autora i hi analitzà les «Formes de la ironia en l'obra de Carme Riera» en les seves diverses modalitats: hipertextual, metaficcional i textuals. Per acabar, Meri Torras, de la Universitat Autònoma de Barcelona, hi va mostrà la construcció d'una entitat narratària mitjançant el motlle epistolar a «El salconduït de la identitat: destinatari, escriptura i complicitat a *La meitat de l'ànima*».

La tercera taula rodona girà a l'entorn de dos temes principals a l'obra de Riera: «Memòria i identitat». L'anàlisi de Pilar Arnau es va centrar en «La recerca de la identitat i la recuperació de la memòria històrica a *La meitat de l'ànima*». Al seu torn, Rosa Cabré, de la Universitat de Barcelona, els va enfocar a partir de l'emmarcament de l'autora envers l'acte creatiu: «Carme Riera: novel·la i reflexió literària». Per últim, Lluïsa Julià, de l'Institut Obert de Catalunya i de la Universitat Oberta de Catalunya, a «De trens, viatges i supervivències en l'Europa del xx. A propòsit de *La meitat de l'ànima* (Carme Riera) i d'*Austerlitz* (de W.G. Sebald)», va mostrar les concomitàncies entre dues obres que, publicades en tres anys de diferència, ofereixen una mirada àmplia de la realitat europea que sorgeix després de les guerres —l'Espanyola i la II Guerra Mundial—, dibuixen viatges a la pròpia infantesa, tracen la cartografia d'una Europa devastada, i lluiten contra l'amnèsia col·lectiva.

Tot seguit, la companyia Tau Teatre va tancar amb brillantor aquesta intensa jornada oferint una divertida i angoixant lectura dramatitzada de *L'estiu de l'anglès*.

Dissabte, 11 de desembre, Brad Epps, de la Universitat d'Harvard, va dictar la ponència de cloenda «Amb els ulls de Carme Riera». Des d'aquesta perspectiva, enfocà la seva anàlisi de la

novella *Amb ulls americans* examinant el tractament sarcàstic que l'escriptora aplica al món actual, i en concret a la realitat catalana, servint-se de la mirada falsament ingènua de l'americà Georges Mc Gregor.

Tot seguit, va concloure l'acte el director general de Cultura del Govern de les Illes Balears, qui clausurà oficialment les sessions del congrés.

Tot plegat, no resta més que manifestar la nostra satisfacció per l'èxit del programa «Escriptor de l'Any», al qual van contribuir de manera notable l'aproximació directa al valor literari de l'autora i la qualitat acadèmica de les interpretacions crítiques presentades al simposi. Aquests treballs estan actualment en procés d'edició i apareixeran a finals de 2011 en forma de volum a les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, en una col·lecció acadèmica sota els auspicis de la Universitat de les Illes Balears.

Enguany aquesta lloable iniciativa de la Conselleria d'Ensenyament i Cultura del Govern de les Illes Balears es perllongarà amb les celebracions entorn de l'obra del poeta menorquí Ponç Pons, a qui desitgem un any d'èxits literaris com l'obtingut per la narradora Carme Riera.

Luisa COTONER CERDÓ
Universitat de Vic

Homenatge a Josep Maria de Casacuberta i Roger (1897 -1985) (Institut d'Estudis Catalans, 25 de gener de 2011). — La Secció Filològica va organitzar un acte d'homenatge a Josep M. de Casacuberta i Roger (1897-1985), que va ser director de l'antiga Oficina de Toponímia i Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans i membre numerari de la Secció Filològica, amb motiu del vint-i-cinquè aniversari de la seva mort. Aquest acte es va portar a terme el dia 25 de gener a la Sala Pere i Joan Coromines de l'IEC.

El president de la Secció Filològica, Isidor Marí, va presentar l'acte, en què van intervenir Josep Moran, membre de la Secció Filològica i director de l'Oficina d'Onomàstica, i Josep Massot i Muntaner, membre de la Secció Històrico-Arqueològica.

A la presentació, Isidor Marí va iniciar la revisió de la tasca, no prou ben coneguda ni prou ben reconeguda, de Josep Maria de Casacuberta i, després d'agrair a Jordi Mir la iniciativa de realitzar aquest acte, va exposar les nombroses adhesions que s'hi havien rebut.

Seguidament Josep Moran va resseguir la biografia de Josep M. de Casacuberta, amb una atenció molt especial a la seva sòlida formació científica i a la seva extensa tasca com a director de l'Oficina de Toponímia i Onomàstica i, de manera més general, com a membre de l'IEC. Així, Josep Moran va explicar de manera ben detallada la relació amb Joan Coromines, de qui Casacuberta va ser mestre durant la direcció a l'Oficina de Toponímia i Onomàstica, un fet sovint també poc conegut i que és el punt de partida de l'*Onomasticon Cataloniae* que després va portar a terme Coromines.

A la segona conferència, Josep Massot va continuar amb l'anàlisi de la biografia de Casacuberta més enllà de l'IEC, una visió que va permetre veure alguns aspectes poc coneguts, sobretot de la seva joventut, com la seva gran activitat com a excursionista i activista cultural. Josep Massot, a més d'aquests aspectes, es va centrar sobretot en la feina de Casacuberta com a editor, amb una tasca ingent, ja que va intervenir en molts llibres de manera significativa en els pròlegs i les notes, sovint de manera anònima. Massot va recordar que la seva labor a l'editorial Barcino va anar més enllà de l'edició de les obres concretes i va esdevenir un mestratge en aquest camp per a les persones que hi van col·laborar.

Joan Anton RABELLA
Institut d'Estudis Catalans